№ 127 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 9 ՅՈՒՆԻՍԻ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1916 ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 9 ՅՈՒՆԻՍԻ № 127

ՀՈՐԻԶՈՆ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ԹԻՖԼԻՍԵՑՒՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . . . . 10 ռուբ.
Կէս տարին . . . . . . 6 ռուբ.
Ամսական . . . . . . 1 ռուբ.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան . . . . . 12 ռուբ.
Կէս տարին . . . . . 7 ռուբ.

Բաժանորդագրութիւնը ընդունւում է իւրաքանչիւր ամսի սկզբից, և պիտի վերջանայ անպատճառ յետագայ որևէ ամսի վերջին։

Յունիսի մէկից մինչև տարւայ վերջը արժէ 7 ռուբլի։

ԱԳԱՐԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐ. և ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹ. ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Հասցէ փոխելու համար պէտք է ուղարկել 30 ԿՈՊԷԿ (կարելի է և մարկաներով) և հին հասցէն, առանց որի դիմումները կը մնան ԱՆՀՈՏԵՒԱՆՔ.

ԱՌԱՆՁԻՆ №-Ը ԱՄԵՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ ԵՆ ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ.—1-ին երեսի վրայ տողին (պետիտ) 15 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 20 կոպ., 4-րդ երես 10 կոպ., Կովկասից դուրս՝ 15 կոպ.։

ԱԳԱՐԻԿ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆԴՈՒՆՒՈՒՄ

Խմբագրութիւնը բաց է 8 2 ժամ., գրասենեակը 9—3 ժ. ցերեկ. և 6 –8 ժ. երեկ.։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄՕՏ ժ. 2-ից մինչև 3-ը։

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція Газеты „Оризонъ". Сололакская ул., № 6, кв. 1, Телеф. № 15—57. կամ Tiflis (Russie; Caucase), Redaction „Horizon"

ՕՐՒԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատի հարաւային մասում թշնամին շարունակում է շատ տեղերում կատաղի հակայարձակումներ գործել զէն. Բրուսիլովի զօրքերի դէմ։ Ծայրայեղ ձախ թևի վրայ թշնամին անկարգ նահանջ է տալիս։ Ռուսները հաանդուն կերպով հետապնդում են։ Նորից գերիներ են վերցւած։

Կովկասեան ճակատում Բաղդադի ուղղութեամբ Սերպուլի շրջանում յետ է մղւած թիւրքերի յարձակումը մեծ կորուստներով։

Վերդենի մօտ շարունակւում է թնդանօթաձգութը։ Գերմանական յարձակումները յետ են մղւած։

Իտալական ճակատում իտալացիները շարունակում են աջողութեամբ յետ մղել աւստրիական յարձակումները։

Իտալիայում կազմւած է Բօզէլլիի կօալիցիօն մինիստրութիւն։

Մենք խորապէս զգացւած ենք այն սրտագին և ջերմ ուշադրութիւնից, որ արտայայտեցին մեզ զանազան հիմնարկութիւններ և մասնաւոր անձեր՝ ուղարկելով մեզ ցաւակցական նամակներ և հեռագրեր մեզ հասած ծանր կորստի՝ իմ ջերմ սիրելի որդի

ԳՈՒՐԳԻՆԻ
ՄԱՀՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Հնարաւորութիւն չունենալով իւրաքանչիւր նամակին և հեռագրին առանձին պատասխանել, նոյնպէս և անձամբ շնորհակալութիւն յայտնել իրենց ներկայութեամբ Գուրգէնի թաղումը յարգողներին, թոյլ տւէք ինձ ձեր յարգելի թերթի միջոցով իմ և իմ ընտանիքի կողմից յայտնել մեր ջերմ շնորհակալիքը նրանց, ովքեր բաժանեցին մեզ հետ մեզ հասած ծանր վիշտը։

1—1 792 Դ. Բ. ԱՒԱՆ-ԻՒԶԲԱՇԵԱՆ ԽԱՆ-ՍԱԳՆԱԿՍԻ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՐ

ԵՂԲ. ԵՖԻՄՈՎՆԵՐԻ ՑԻՐԿԸ

Միքայէլեան պրոսպ., Մուշտայիդի մօտ, ամառ. ամառային շէնք։

Հինգշաբթի, յունիսի 9-ին կը տրւի մեծ աղմկայոյզ ներկայացում, մասնակցութեամբ յայտնի գեղասան-գեղասանուհիների և հռչակաւոր ատլետների։ Այսօր հասարակութեան ցանկութեամբ կրկնւում է հոկայ ներկայացում ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ, բաղկաց. 9 պատկերից, բեմադրութեամբ մեր դաշնակից անգլիացի ՋԵՐԻ ԿԼԱՐԿԻ. Ծրագիր՝ 1) ռազմիկների վարժութիւնները. 2) փոր-հետախոյզներ. 3) պաշարում. 4) արտիլերիայի գործողութիւնները. 5) հակառակորդ. 6) արտիլերիական կռիւ. 7) հրամանատարի մահը. 8) հրամանատարի թաղումը. 9) Տաքլօ-փէսրի Բոլոր գործողութիւնները կը կատարեն փղերը։

Կը լինեն ուրիշ հետաքրքիր համարներ։

794 ԱԶԴ.—Ուրբաթ, յունիսի 10-ին բենեֆիս Բարանովսկիների։ 1—1

Բագւի Հայոց Հոխիմեան Օրիորդաց դպրոցի համար հարկաւոր են

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

1. Մաթեմատիկական առարկաներ (թւաբ., հանրահաշիւ, երկրաչափ., ֆիզիկա)—մօտ 24 դասի Դասագինը 60 ռուբ., համալսարանաւարտին՝ 70 ռ. սկսած V-րդ դասարանից. գրաւորների համար 5 ռ.։
2. Բնագիտութիւն, առողջապահութիւն, ֆիզիկա (և հոգեբանութիւն)—մօտ 24 դասի Դասագինը՝ 60 ռ., համալսարանաւարտին՝ 70 ռուբ. սկսած V-րդ դասարանից։
3. Ռուսաց լեզու և պատմ.—մօտ 24 դասի Դասագինը՝ 60 ռ., համալսարանաւարտին 70 ռ. V-րդ դասարանից սկսած. գրաւորների համար 5 ռ. մինչև IV-րդ դասարան, 10 ռ. IV-րդից սկսած։
4. Կրօն—18 դաս, աղայոց դպրոցի 12 դասի հետ միասին 30 դաս, տարեկան 1,800 ռուբլի։
5. Նկարչութիւն—14 դաս, աղայոց դպրոցի 12 դասի հետ միասին՝ 26 դաս, տարեկան 1,560 ռուբլի։
6. Մարմնամարզ—14 դաս, տարեկան 840 ռուբլի։

Մաթեմատիկայի, բնագիտութեան և ռուս լեզւի ու պատմութեան համար գերադասելի են համալսարանաւարտները։

Բացի դասագնից այս տարի ուսուցիչները պիտի ստանան 10 տոկոս յաւելուած թանգութեան պատճառով։

Ցանկացողները թող դիմեն հոգաբարձութեան մինչև յուլիսի 15, ներկայացնելով ուսման դոկումենտներ և տեղեկութիւն նախկին ծառայութեան մասին։ Մանրամասն պայմանները կը հաղորդւեն դիմումից յետոյ։

Հասցէն՝ Баку. Попечительству Армянскихъ училищъ. 1009 3—1

Չլինի թէ ձեր, խաղաղասէրներիդ, «Համուլը» սպասում էր, որ մեր կողմից փաստական հերքում լինի, թէ «զէնքերը վրացիների հետ պատերազմելու համար չեն»։ Բայց այդ իմաստով մէկ խօսք անգամ ասելը կը ստորացնէր մեզ և ամբողջ բազմաչարչար հայ ժողովրդին։ Մենք պէտք է լուռ մնայինք։

Ասացէք, պարոններ, ինչպէս լուռ մնացիք դուք, ինչպէս տարաք այդ վիրաւորանքը, որ ուղղւած էր ոչ միայն մեր, այլ և ձեր դէմ, ձեր գաղափարների դէմ։ Ասացէք, «միջազգայնականներ», ինչու այդքան նրբազգաց էք դէպի վրաց ժողովրդի պատիւը, որ ոչ ոք չի շօշափել, և այնքան բութ էք դէպի այնպիսի մի չըլսւած-չտեսնւած վայրագութիւն և ցինիզմ դէպի չնչացած և արեան մէջ լողացող ձեր դրացի ժողովուրդը… Ինչն է պատճառը այս յանցագործ լռութեան։

Մի բացատրութիւն պէտք է տաք, չէք կարող խուսափել։ Ինչ էք ասելու վրաց բանւորութեանը ձեր կասկածելի լռութեան առթիւ։ Ինչ է մտածելու հայ բանւորութիւնը ձեր մասին, այն բանւորութիւնը, որին ձեր կողմը գրաւելու անբացատրելի համարձակութիւն և ապերգիւն յոյսեր ունիք մինչև այսօր։

Ինչ պատասխան էլ տաք, աւելի պատւաբեր կը լինի, քան այս վարկաբեկող լռութիւնը։ Ցայտարարեցէք, որ համակարծիք էք «Սամշոբլօ»-ի հետ։ Թողէք ընդմիշտ ձեր դեմոկրատական և աշխատաւորական մականունները և խաղերը և ձուլւեցէք «Սաքարթւելօ»-ի և «Закавк. Рѣчь»-ի հետ։

Դա կը լինի աւելի ազնիւ, աւելի հետևողական, քան այսօրւայ երկդիմի քաղաքականութիւնը։

Ա. Շահխաթունեան

աւուր անող մարմինները ուշադրութեամբ հետևէին, որ գաղթականները երթան միայն այն վայրերը, ուր ապահովութիւն կայ, չթողնել որ անոնք ոչխարային հետևողականութեամբ երթան այնտեղ, ուր չգիտեն ապահով է, թէ վտանգաւոր։

Քանի մարդիկ չեն քիւրդ հորդաների որջերը, վտանգը արնաքամ հայի գլխին Դամոկլեան սուրի նման կախւած է։

Մկրտիչ Մովսիսեան

„ՀՈՐԻԶՈՆԻ" ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԻՑ

Մանազկերտ, 7 յունիսի
(Հեռագրով)

Ամեն օր մեծ հոսանք կայ գերիների և հայ փախստականների։ Սրանց մէջ կան բազմաթիւ հիւանդներ. բոլորն էլ միանգամայն մերկ են։ Սնունդի և սանիտարական միջոցների կատարեալ բացակայութիւն է։ Խիստ անհրաժեշտ է սննդատու և սանիտարական կայանի բացումը։ Հայոց Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը ապրիլի 29-ից մինչև յունիսի 7-ը ցորեն է բաժանել 2,768 հոգու միմիայն սովից փրկելու համար. օգնել այլ ևս անկարող է։ Վարաբակիչ հիւանդութիւններ են երեւացել։ Դժբաղդների դրութիւնը ողբալի է։

Գասպար Խաչատրեան

Ջուլֆա, յունիսի

Վերջին օրերս գաղթականական հոսանքը դէպի հայրենիք նւազել է. մինչև յունիսի 1-ը Ջուլֆա գծով հայրենիք վերադարձողների թիւը 8,000 է։ Միւս կողմից դէպի Կովկաս վերադարձողների թիւը պակաս չէ. երկրի աննպաստ պայմանները ստիպում են շատերին հեռանալ։

Բէգլարեան

ՄՇՈՅ ԱՐՇԱՒԱԽՈՒՄԲԸ

Մարտ ամսին Կաթուղիկոսական տնօրինութեամբ մի յանձնաժողով ուղարկւեց Մուշ՝ մասնակցութեամբ Իւաւագ ատրկաւագ Տէր-Ղազարեանի, ճեմարանի ուսուցիչներ Աւետիք Տէր-Պօղոսեանի, Բ. Բահաթուրեանի և Էջմիածնի Եղբ. Օգնութեան բժիշկ Խոսրով Փանոսեանի (Սանֆանի)։

Յանձնաժողովի միսիան էր.

ա) Վեհափառի կողմից թէյ, շաքար, օճառ, սուրճ, կոնեակ, ծխախոտ և այլ նւէրներ բաժանել Մշոյ շրջանում կռւող ռուս և հայ զինւորներին։

բ) Նպաստ տալ գաղթականներին. այս նպատակով 2,000 ռուբլի յանձնւեց Մշոյ կենտր. կոմիտէի լիազօր Կարօ Սասունիին ցորեն գնելու համար.

գ) Այցելել վանքերն ու ժողովել ձեռագրերն ու եկեղեցապատկան իրերը.

դ) Բժշկական ուսումնասիրութիւն կատարել գաղթականների առողջապահական դրութեան մասին։

Խումբը ֆուրգոններով ու ձիերով ապր. 3-ին կը ճանապարհւի և անտանելի եղանակով և վատ ճանապարհներով Արծափ—Ղարաքիլիսէ—Դութաղ—Խնուս գծով կը հասնի Մուշ հազիւ 26 օրից։

Էտապների հրամանատարներն ամենուրեք սիրալիր ընդունելութիւն են արել արշաւախմբին՝ տալով նրան ամեն դիւրութիւն։

Մշոյ շրջանի գաղթականների թիւը կը հասնի 8—9 հազարի։ Սրանց հաց հայթայթելը ամենալուրջ եւ անյետաձգելի հարցն է ներկայումս։ Հարիւրաւորների և հազարաւորների կեանքը կախում ունի շուտափոյթ օգնութիւնից. ամեն մի յապաղում ոճիր կը լինի։

Համաճարակ հիւանդութիւններ դեռ չկան. սակայն դրանք անխուսափելիօրէն կը ծագեն անբաւարար և վատ…

ՈՐՋԱՑԱԾ ԱՒԱԶԱԿ ՔԻՒՐԴԵՐԸ

«Հորիզոն»-ի № 120-ի մէջ կը կարդանք պ. Գ. Քոչարեանի տւած հեռագիրը՝ Մանազկերտէն, թէ մայիսի 18-ին Ջերնակի զինւած քիւրդերը յարձակել են Խոնձալուեցիների, չերվանշեցիների և փարագցիների(*) վրայ, սպաներ են 9 և վիրաւորեր՝ 12 հոգի, յափշտակելով անոնցմէ 40 գոմէշ։

Ինձ, հայ ժողովուրդ, կարծես թէ քիչ էր այն ահռելի փոթորիկը, որ պայթեց մեր գլխին, այն անխնայ թաց կոտորածն ու աւերը, այն անլուր տառապանքն ու զրկանքը, որ կրեց տաճկահայը զուլումի աշխարհի մէջ,—ահա պակասը կը լրացնեն քիւրդ աւազակ հորդաները, որոնք կը յարձակին երկիրը վերադարձող անպաշտպան հայերի վրայ՝ անխնայ սպանելով և թալանելով։

Նամարդ թշնամու եաթաղանէն մազապուրծ եղած Բուլանըխցին, Մանազկերտցին, Մշեցին, ռուս յաղթական բանակի առաջխաղացութեան շնորհիւ շտապեց իր սիրած վաթանը՝ մշակելու պարապ դաշտերը, վերականգնելու իր հիմնայատակ եղած օջախը, որու նահապետական երդիքէն ելած ծուխը գէթ մի րոպէ մոռացնել կուտար թափառական դարձած հային իր անհուն վիշտը…

Ծաք ու ցրիւ եկած բուռ մը ժողովուրդը, որ հազար ու մէկ դժւարութիւնների դիմագրելով կուզէ իր աւերակ բոյնը կարկտել, շէնցնել, որ հառ ու կենտ սկսած է հողագործական խաղաղ աշխատանքով ամայացած դաշտերը վարել, ցանել, անդին դաժան ձեռք մը կը գայ անխնայօրէն խափանել այդ շինարար գործունէութիւնը։ Երեք հազարէ աւելի զինւած քիւրդերը, Ջերնակի անմատչելի բարձունքների վրայ որջացած, գայլերի նման, ինքզինքնին ապատ տեսած պահուն կը յարձակին թշւառ հայի վրայ, կը կողոպտեն ու կըսպանեն։ Նոյն դաւադիր ընթացքը ունին Ալաշաղի և Սիփանի փէշերը մնացած աւազակ քիւրդերը։

Արդեօք լաւ չէր լինի, որ մեր գաղթականական գործով զբաղւող և օր…

ՅՈՒՆԻՍԻ 10, 11, 12 ԵՒ 13-ԻՆ
ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐՒԻ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀՒԱԾ ՆԿԱՐ

ԼԻՐԱ

ԱՆՏՕՆ ԿՐԵՉԵՏ

2-րդ սերիա

Դրամա 4 մասից, ըստ Բասկաոովի վէպի

Շտապեցէք տեսնելու չքաւորների հովանաւոր և ունևորների տուն քանդող Անտօն Կրեչետին։

1010 4—1

Տեղափոխւելով առաժամանակից
ԲԺԻՇԿ
Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ
Նախկին ասիստենտ Բեռլինի համալսարանի կլինիկաների,

մասնագէտ կանանց հիւանդութիւնների, մանկաբարձութեան, կանանց միզասեռական օրգանների և նրանց վեներական հիւանդութիւնների, ընդունում է ամեն օր, երեկ. ժամը 5 մինչև 7։ Հասցէ. Верійскій спускъ, № 1, домъ Меликъ-Азарьяна, кв. 19. հեռ. 1—96։

524 50—31

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼՈՒՄ
ԲԺԻՇԿ
ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ
ՏԻՐՈՍԵԱՆ
Ներքին և կանանց հիւանդութիւններ։ Հիւանդներին ընդունում է առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև 9-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։ Միխայլովսկայա փող., տուն Դրամբեանի։

553 50—16

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախ. օրդ. Մոսկւայի համալսարանի և Բեռլինի համալս. պրոֆեսոր Գոսների ասիստենտ։ Նախկին տարիների նման մայիսի 1-ից կընդունի հիւանդներին, Կովկ. հանք. ջրերում՝ Պեատիգորսկում, Հասցէն՝ Դվորեանսկայա փողոց, սեփական տուն, № 6, տելեֆոն № 106։

924 50—24

Զուբալովի Անւան Ժողովրդական Տուն

Հինգշաբթի, յունիսի 9-ին

Ամօ-Խարազեանը բարեհաճ մասնակց. ՀԱՑԿ. ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԵԱՆ սիրողների, կը ներկայացնէ առաջին անգամ հայ բեմի վրայ յայտնի դրամա

ԲԵՐԼԻՆԻ ԳԱՅԼԵՐԸ
(ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՐԿԻՉՆԵՐ)

Դրամա 4 գ., է. Զրապանի, թ. Մ. Սամսոնյց.

ԶԻՏԵՒԱԼԴԻ դերը կը կատարէ ԱՄՕ-ԽԱՐԱԶԵԱՆԸ

Մասնակցում են.—տ. Ցամիկ, օր.օր. Վանեցեան, Արփենի, պ.պ. Ամօ-Խարազեան, Արամ, Գուրգէն, Ղազարեան, Մարութեան, Միքայէլեան, Ցարութիւնեան Ա., Սերժ և ուրիշն.

Սկիզբն է 8 ժ. երեկ.—Ռեժ. Ամօ-Խարազեան

Կարգադրիչ՝ Մ. Սամսոնյեան

Տեղերի գները զինւորական տուրքի հետ միասին 10-ից մինչև 59 կ.։ 791 1—1

ԲԵՌԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ.
ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւնը. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ՍՐՏԻ ԱՆՕԹԻ և արտի, բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ. Թոքային, սրտի և ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորւած ՌԵՆՏԳԵՆԻ ճառագայթներով։ Ամեն օր 9—1 և 5—7 ժ., կիրակի օրերը 9—12-ը, Բեհուտովսկայա № 23, հեռ. 7—94։

744 25—6

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՈՐԻԱ
ԿԵՕՆՃԵԱՆ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐԻ
Պլոմբ. ոսկուց, արծաթից, ֆարֆորից. ատամի հեռ. առանց ցաւի։ Արհեստ. ատամներ ոսկուց (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործւած միթոդով։

Ընդուն. 10—2-ը ցեր., 4—7 երեկ.։ Լերմոնտովսկայա փող. № 1, ժամաքր պերէուլկից։ 936 100—59

Լոյս տեսաւ բըղարձակ հրատարակութեամբ

Պատկերազարդ

● ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ ●
ՌԱԶՄԻ ԵՐԳԵՐ
ԳԻՆՆ Է 50 ԿՈՊԷԿ

Անդրանիկի, Դրոի, Համազասպի, Քեռու, Վարդանի, Արամի, Անդրանիկի և իր թիկնապահների, կամաւորների երգման, Անդրանիկ և իր օգնականներն, Քեռին և իր օգնականներ ու բազմաթիւ խմբական և առանձին պատկերներ, ներկայ պատերազմի վերաբերեալ բազմաթիւ նոր երգեր ու ռազմանւագներ։

Դիմել Թիֆլիսի հայ գրավաճառներին, գաւառում գնողներին գեղչ կը լինի, ճանապարհածախսը գնողի վրայ է։

Իմ հասցէն՝ Тифлисъ, Авлабаръ, Ходживанская ул. № 16, Х. Теръ-Оганесянцу, կամ Թիֆլիս, տպարան «Սամուլ»։

669 10—8

ՀԱՐՑՈՒՄ «ՍԱԽԱԼԽՕ-ՓՈՒՐՑԵԼԻ»-ԻՆ ԵՒ «ԹԱՆԱՄԵԴՐՈՎԷ ԱԶՐԻ»-ԻՆ

Բանաստեղծ Թումանեանը չկարողացաւ լռել և իր զարմանքը յայտնեց «Սամշոբլօ»-ի տխրահռչակ հաղորդագրութեան մասին…

Բայց մենք լուռ և մունջ մնացինք, համոզւած, որ մեր փոխարէն սրա արժանաւոր պատասխանը կը տան վրաց երկու դեմոկրատական թերթերը։ Չէ որ նրանք դէմ են այդպիսի «выходка»-ների, չէ որ նրանք, մանաւանդ «Թանամեդրովէ Ազրին» այնքան նրբազգաց են դառնում, երբ «Հորիզոն»-ում լոյս են տեսնում «նացիոնալիստական» յօդւածներ։ Կարծում էինք, որ եթէ սոսկ յօդւածները կարող են այդքան զայրացնել վրացական «պրոլետարական» մամուլին, ապա «Սամշոբլօ»-ի վերոյիշեալ անօրինակ քայլը փոթորիկ և կայծակ պիտի առաջացնէր «Թանամեդրովէ Ազրի»-ի բանակում։

Մի Արլօ կծու յօդւած էր գրել արխազների և լեռնականների հասցէին։ «Հորիզոն»-ի խմբագրութիւնը ուղղում էլ տպեց, բացատրութիւն էլ տւեց, բայց այնուամենայնիւ, ամբողջ վրացական մամուլը դղրդաց, զայրոյթ յայտնեցին ամենուրեք, Սուխումից. մինչև Թիֆլիս։ Ժողովներում տեղի-անտեղի ճառեր արտասանեցին «Հորիզոն»-ի նացիոնալիզմի դէմ և այլն և այլն։

անՆդատութեան հետեւանքով։ Բժ. Փանոսեանը հիւանդներ ընդունելիս մեծ ապշութեամբ և անհաւատալիօրէն գտել է և սիֆիլիսով հիւանդներ՝ ցարդ «կուլտուրայից» անկասկած կոյս մնացած Տարօնում։

Չնայած այս վրդովեցուցիչ հանգամանքին, առողջապահական վիճակն առհասարակ գոհացուցիչ կարելի է համարել՝ շնորհիւ Քաղաքների Միութեան Խնուսի և Մշոյ բժիշկների անձնուէր ու խանդուն գործունէութեան։

Սակայն հացի հետ միասին բժշկական յայն օգնութիւնն խիստ անհրաժեշտ է։ Մշոյ դաշտն ու Խնուսի շրջակայ գիւղերը բացարձակ և անյետաձգելի կարիք ունին բժշկա-սանիտարական թռուցիկ խմբերի։

Արշաւախմբի մի անդամը մեզ հաղորդեց նաև հետեւեալ տեղեկութիւնները։

Մշոյ առաջնորդարանի, եկեղեցիների թաղստոցները բացւած ու թալանւած են բոլորովին։ Միայն Դրօի խմբի կամաւորները սիրայօժար յանձնել են մօտ 30 ձեռագիրներ, որոնք դէս ու դէն պատահմամբ գտել են։

Առաքելոց վանքն իր երկնոսեայ քանդակագործւած դռնով ու երեք համբաւաւոր ճառընտիրներով հիմնայատակ քարուքանդ եղած է և թալանւած։ Այդ վանքի ճանապարհին, Մշից երկու ժամ հեռաւորութեան վրայ, Ալիզռնակ գիւղի 8 գոմերում միայն հրէշաւոր եղեռնի հետքերն են մնում— ողջ ողջ այրւած հայերի գանգեր...

Մատնայ վանքը թալանւած է, բայց համեմատաբար քիչ աւերւած։ Աշտիշատը, Ս. Սահակի Պարթևի և Շուշանիկ կոյսի գերեզմաններն անճանաչելի են դարձած։

Շրջապատի անասելի ոճիրի, փլատակների սրտաճմլիկ տպաւորութեան տակ իսկ չէ կարելի անուշադիր անցնել Աշտիշատի մենենական շատ ճոխ մացորդների առաջից։ Մեր ազգային հարստութիւնը շատ բանով կաւելանար, եթէ պեղումներ կատարւէին այնտեղ։

Աշտիշատի ճանապարհին Աւրան գիւղի եկեղեցու մէջ հաւաքաբար այրւած են բնակիչները... Եկեղեցու պատերը հրդեհից շիկացած և թրծւած են. դիակնահոտից չէ կարելի ներս մտնել։ Եկեղեցու դրան առաջ մարդկային ոսկորների կոյտեր են դիզւել։

Ս. Կարապետի վանքն աւերակների շեղջի է վերածւած, բացի Ս. Կարապետի գերեզմանից, որն անաղարտ են թողուցել բարբարոսները։ Անվնաս է մնացել և Ս. Աստուածածնի տաճարը, ուր եկեղեցական թանգարժէք իրեր էին պահւած Ցակոբ Ստեփանեանի ձեռքով։ Թաղստոցից դուրս հանւեցան հետեւեալ իրերը.

9 հատ մագաղաթեայ գրքեր, որոնց մէջ և «Հեթում թագաւորի կոչեցեալ» ձեռագիր Աւետարանը (ամենքն էլ թանկարժէք). 23 հատ արծաթեայ ոսկեզօծ սկիհներ։

100—120 արծաթեայ ոսկեզօծ կամ պարզ ականակուռ խաչեր՝ սրբոց մասունքներով, արծաթեայ հարիւրաւոր խաչեր, ոսկեզօծ և պարզ, մեծ ու փոքր։

Մօտ 90 արծաթեայ կանթեղներ, բուրվառներ և 3 արծաթեայ աղաւնիներ։

5—6 եպիսկոպոսական մարգարտայեռ, ականակուռ չափիչ-թագեր, արծաթեայ գաւազաններ, հանդերձներ և այլն։

Բոլոր իրերը մանրամասն ցուցակագրւած կնքւած սնդուկների մէջ յանձնւեցին Կաթողիկոսին։ Միաժամանակ մանրամասն զեկուցում տւեց նաև Մշոյ շրջանի կացութեան մասին։

ՆԱՄԱԿ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻՑ

—

Մարսէյլ, 16 մայիսի

Մարսէյլ դաշնակից բանակներու կեդրոնավայրն է. իր փողոցները խայտաճամուկ համադրութիւն մը կը ցուցադրեն այլազան զինւորներու։

. . . .

Ռուս զօրքերու Մարսէյլ ենելու սկզբնական օրերը, գրեթէ միշտ պաշտօնական զօրանցք կը կատարւէին Մարսէյլի Նահանգապետարանին հրապարակին վրայ։ Ֆրանսական ժողովրդի անսահման ոգևորութեան և «Կեցցէ Ռուսիան» աղաղակներու տարափին տակ ռուս զինւորը կ՚ընթանար հպարտ և կորովի. ամէնուրեք ծաղիկներ կը նւիրէին անոնց։

Վերդէօնի դիւցազնական դիմադրութենէն վերջ դաշնակիցներու ընդհանուր յարձակման կարևորութիւնը կը շեշտւի։ Ոչ ոք կը կասկածի այլևս Վերդէօնի վրայ. մօտ երեք ամիս է, որ ան գերման յոխորտանքներուն անյատակ գերեզմանը դարձաւ։ Վերջերս Վերդէօնէն եկող հայ բժիշկ սպայի մը կարծիքով Վերդէօնն անառիկ է, կամ առնւազն 800 հազար գերման դիակ պէտք է թափւին մէկ անգամէն Վերդէօնի առջև, որ կարելի լինի վերցնել քաղաքը։ Ի սկզբան տարակուսելի է եղած ամրաքաղաքի դիմադրութիւնը, բայց կարճ ժամանակի մը մէջ Ֆրանսացիները այնպիսի կազմակերպութիւն մը ունեցած են, որու առջև գերմաններու ամենակատաղի գրոհները խորտակւած են ընդ միշտ. այժմ ամրութիւն գրեթէ գոյութիւն չունի այնտեղ, անոր պարիսպները ֆրանսացի զինւորներու կուրծքերն են։ «Ֆրանսացի զինւորին համար, կըսէ հայ քաջարի կամաւոր սպան, մահը ոչինչ է. «Երթանք—երթանք», «մեռնինք—մեռնինք», «կուինք—կուինք», «Ինչ փոյթ, թէ մենք կը մեռնինք, երբ Ֆրանսան կապրի»։—Ֆրանսացի զինւորը պէտք է տեսնել պատերազմի դաշտին վրայ, կըսէ հայ զինւոր սպան, անոնք կրակ են, կորով, աբիւն, գիտակցութիւն և ամեն ինչ. իրենց ընկերներու մահը ոչ մէկ ընկրկում կը պատճառէ. յաճախ կուի տաք ժամանակ զինւորները մնացած են առանց հրամանատարի, և ահա պարզ զինւոր մը կանցնի գործի գլուխը և գունդը կը վարէ դէպի յաղթանակ։ Ֆրանսան պահեստի սպաներու պէտք չունի, ամեն զինւոր ինքնին սպայ մըն է։ Ասկէ աւելի մեծ փառապսակ մը կարելի է երևակայել ազգի մը համար։ Զինւորներ, որոնք կատակով կը դիմաւորեն մահը, մինչ կրնան վեհատիլ։

Թ. Նդիեէ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

ԳԵՐ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԻ ՇՏԱԲԻՑ

7 յունիսի

Վոլինում և Բուքովինայում մեր զէնքի յաղթութիւններին առաջին արձագանքողներից մէկն եղաւ անգլիական թագաւոր Գէորգ V-ը, որը Թագաւոր Կայսրին անւան ուղարկել է հեռագրով բարեկամական շնորհաւորանք չափազանց ջերմ և սրտագին խօսքերով։

Աւստրեան ճակատ.—Թշնամու կատաղի յարձակումները գեն. Բրուսիլովի զօրքերի ճակատի շատ մասերում շարունակւում են։ Ըստ լրացուցիչ տեղեկութիւնների, Գադոմիչի գիւղի հիւսիսային շրջանում, Ստիր գետի վրայ, Կոլկի գիւղից դէպի արևմուտք, մեր զօրքերը յունիսի 4-ի կռիւներում գերի են վերցրել 96 սպայ և 3,137 զինւոր 17 գնդացիրներով։ Նոր օգնութեան հասած գերմանական զօրամասերի աջակցութեամբ թշնամու գործած յարձակումը Վորոնչին գիւղի մօտ, Կիսելեից դէպի հիւսիս-արևելք (7 վերստ դէպի հիւսիս Լուցկ — Վլադիմիր Վոլինսկի մեծ ճանապարհից) յետ է մղւած մեր կրակով։ Հենց նոր ստացւած տեղեկութիւնների համաձայն, մեր զօրքերը, հակայարձակում գործելով Ռոգովիչի գիւղի շրջանում, Լոկաչի գիւղի հարաւ-արևելեան կողմը, յետ շպրտեցին թշնամուն, գերի բռնելով 16 սպայ և 1,200 զինւոր 8 գնդացիրներով։ Այս վճռական ճնշման ժամանակ շատ փայլեա գործողութիւններ է ունեցել մի հրացանաձիգ բատալիոն, որը զարկել է թշնամուն ոչ միայն թևից, այլ և ճակատից։ Ամենապանծալի հրացանաձիգ գնդերից մէկի այդ բատալիոնը ոչ միայն փախցրել է թշնամուն, այլ և յետ է խլել մեր այն բոլոր 3 թնդանօթները, որոնց կորստի մասին հաղորդւած էր շտաբի երեկւայ հաղորդագրութեան մէջ, վերցնելով ընդ ամէն 300 գերի և 2 գնդացիր։ Օխոտնիկովո կայարանի մօտ (Սարնիից դէպի արևելք) բռնւած է իջած գերմանական մի օդանաւ օդաչուի և դիտողի հետ։ Ստրիպա գետի վրայ, Գայվորանկայի և Վիշնիւվչիկի շրջանում (Բուչաչից դէպի հիւսիս) թշնամին յամառ դիմադրութիւն է ցոյց տալիս։ Ծայրայեղ ձախ թևի վրայ թշնամին անկարգ նահանջ է տալիս։ Մեր զօրքերը եռանդով հետապնդում են։ Զադաւօ, Ստոբոժինեց, Դիլբոկա գիւղերը, Սերետ գետի գծի վրայ, գրաււած են մեր կողմից։

Դւինա գետի ճակատի վրայ տեղ-տեղ եռանդով ռմբակոծւում են թշնամու դիրքերը։ Յունիսի լոյս 6-ի գիշերը Սպեարկին հիւսիսային շրջանում (Վիշնեօվկսկոյէ լճից դէպի արևելք) թշնամու շղթաները փորձում էին մօտենալ մեր խրամատներին, բայց յետ քշւեցին մեր հրացանային կրակով։

Կովկասեան ճակատ.—Բաղդադի ուղղութեամբ Սերպուլի շրջանում թշնամու հեծելազօրի և հետևակի յարձակումը յետ է մղւած թիւրքերի համար մեծ կորուստներով։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՌԱԶՄԱՐԵՄ

ՓԱՐԻԶ, 7 յունիսի.—Ֆրանսիայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Մասսի աջ ափին գերմանացիները գիշերւայ ընթացքում երեք անգամ յարձակւեցին Էզա բարձունքից հիւսիս-արևմուտք ֆրանսիական դիրքերի վրայ, սակայն կասեցւեցին արգելիչ կրակով ու գնդացիրներով։ Ռմբակոծութիւնը մեծ լարւածութեան հասաւ Վօի և Շապիտրի շրջանում և Մասսի ձախ ափին Շատանկուրի ճակատամասում։ Վոգեզներում գերմանական հարւածը Մեխել-Բախի շրջանում մեր առաջապահ խրամների վրայ, Տանից հարաւ, չաջողւեց։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՀՌՈՄ, 6 յունիսի.— Հաղորդագրութիւն իտալական գլխաւոր շտաբի։ Սեթտէ-Կոմունի բարձունքի վրայ շարունակւում է կատաղի կռիւը։ Ասիագոյից դէպի հարաւ-արևմուտք թշնամին կրկնակի յարձակեց դէպի հիւսիս-արևելք մեր դիրքերի վրայ։ Մեր դիմադրաւոր յարձակումը զարգանում էր աջողապէս։ Երեկ առաւօտ, արտիլերիական ուժեղ նախապատրաստութիւնից յետոյ, աւստրիական մի զօրասիւն կրկնակի գրոհներ տւեց Մոնտեբրոսկի և Բասկոն լեռների միջև ճակատի վրայ, և ամեն անգամ ծանր կորուստներով յետ վանւեցին։ Դրանից յետոյ թշնամին սկսեց ամեն տեսակի բազմաթիւ մարտկոցներից ռմբակոծել դիրքերը, սակայն մեր զօրքերը շարունակեցին մնալ Մանտեբոսկի-Բասկոն գծի վրայ։ Ֆրանցելա ձորից դէպի հիւսիս թշնամին երեկ փորձեց մի քիչ թուլացնել մեր ճնշումը հակայարձակումներով, որոնք ամենուրեք վանւեցին, և մեր զօրքերը հնարաւորութիւն ունեցան շարունակել դանդաղ և վստահ առաջխաղացութիւնն այդ վայրում։ Առանձնապէս փայլուն էր նախորդ օրը, երբ մերոնք յարձակմամբ գրաւեցին Մոնտէ-Զադրօ սարը և 100 հոգի գերեցին, վերցնելով 2 գնդացիր։ Մնացած ճակատի վրայ շարունակւում էր թնդանօթաձգութիւնը։

ԲԱԼԿԱՆՆԵՐՈՒՄ

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 6 յունիսի. — Սոֆիայից հաղորդում են. Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Պեչևը բընութիւն կատարեց բուլղարների գրաւած գաւառներում, ուր գիւղական դպրոցներն ու գրադարանները փակւել են և բուլղար դպրոցներով են փոխարինւած։ Երեխաներին սովորում են բուլղար լեզուն սովորել։ Պեչևը յայտարարեց թերթերի աշխատակիցներին, որ սերբ ժողովրդի բուլղարացումը՝ իրագործւելով չափաւոր ազատական ոգով, դպրոցական քաղաքականութեան մացնելու ճանապարհով, ամենափայլուն արդիւնքներն է տալիս։ Մինիստրը յոյս ունի, որ 2—3 տարւայ ընթացքում գրաւած գաւառների ամբողջ ազգաբնակութիւնը բացառապէս բուլղարերէն կը խօսի։

ԻՏԱԼԻԱ

ՀՌՈՄ, 6 յունիսի.— Պաշտօնական Ցայտարարւեց, որ Բոզելլին վերջացրել է մինիստրութեան կազմակերպութիւնը, որ բաղկացած է 19 անդամից, որոնցից 4-ը մինիստր առանց պորտֆէլի, 3 հոգու յանձնւել է ղեկավարութիւնը նոր հիմնւած մինիստրութիւնների—պատերազմի քաղաքական կոմիսարիայի, արդիւնաբերութեան ու առևտրի մինիստրութեան, որ առաջ միացած էր երկրագործական մինիստրութեան հետ, երկաթուղիների և առևտրական նաւագնացութեան մինիստրութեան. 5 մինիստրներ՝ Սոննինօ, Օրլանդօ, Կարականօ, Մորրոնէ և Կորսի պատկանում էին հրաժարական տւած նախորդ մինիստրութեան կազմին. մինիստրութեան նոր անդամներից չորսը սենատորներ են, մնացածները պատգամաւորներ են։ Մինիստրների մեծամասնութիւնը առնւած է հետեւեալ քաղաքական կուսակցութիւններից. Իրլանդօ, Կոլոզիմօ, Կարկանօ և Վայների պատկանում են ձախակողմեան ազատական խմբակներին, Մեդա՝ կաթոլիկ, Սակկի և Ֆերէ՝ ռադիկալներ, Բիսսոլատի և Բոնոմի՝ սոցիալիստ-ռեֆորմիստներ, Կոմանդինի՝ հանրապետական. զինւորական ու ծովային մինիստրները կուսակցական խմբակցութիւններից դուրս են գտնւում։

ՀՌՈՄ, 6 յունիսի.—Մինիստր-նախագահ Բոզելլի գեներալ Կադորնային ուղարկեց հետեւեալ հեռագիրը. «Ստանձնելով մինիստրական խորհրդի նախագահի պաշտօնը, խորին վստահութեան հաւաստիքս եմ ուղարկում Իտալիայի զօրքերը դէպի յաղթութիւն առաջնորդող մեծ զօրահրամանատարին»։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 6 յունիսի. — Զօրահաւաք արւած միլիցիան մօտ 100,000 զինւոր տւեց։ Այդ զօրքերը կը փոխարինեն 50,000 հոգուց կանոնաւոր բանակին, որ հիմա պահպանում է սահմանն ու շուտով դուրս կը գայ մեկսիկեան զօրքերի դէմ։ Ենթադրում են, որ զօրահաւաքի հրամանը տւեց ի պատասխան գեներալ Կարրանցիի վերջնագրին, որը, ինչպէս հաղորդ... են, պահանջում է եօթ օրւայ ընթ... քում Մեկսիկայից՝ Միացեալ Նահանգ... ների զօրքերը։ Հիւսիս-Ամերիկ... ռազմանաւեր ուղարկեցին Մեկսիկա... երկու ծովափերը՝ ամերիկեան քաղ... քացիների պաշտպանութեան համար... Ամերիկացի և մեկսիկացի զօրքեր... միջև արդէն հրացանաձգութիւն ան... ունեցաւ, որի ժամանակ, ինչպէս խ... ւում է, մի ամերիկացի սպայ սպան... ւել է։

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա

ՍՏՈԿՀՈԼՄ, 7 յունիսի.—Մեկնե... նից պաշտօնապէս հաղորդում են, ... յունիսի 5-ին քաղաքում խոշոր ան... կարգութիւններ են տեղի ունեցել ... սամթերքների պակասութեան պատ... ճառով։ Կանայք, ոչինչ չստանա... լով շուկայում, հաւաքւել էին քաղա... քային տան հրապարակում, պահանջե... լով, որ հացի առմեր տան։ Ոստիկա... նութիւնը ցրել էր ամբոխը։ Երեկոյ... ընթացքում անկարգութիւնները ... չոր չափեր էին առել։ Այս անկարգ... մասնակցում էին կանայք և զինւոր... ներ։ Քաղաքային տան պատուհաննե... ջարդւած են քարերով։ Միջամտել ե... զօրքերը և ոստիկանութիւնը։ Բազմա... թիւ ձերբակալութիւններ են կատար... ւած։

ՑՅՈՒՐԻԽ, 7 յունիսի.—Մեկնեն... եկած ճանապարհորդները պատմում են, որ ուրբաթ օրը այդ քաղաքում տեղի ունեցած խռովութիւնը շատ ... աւելի խոշոր է եղել, քան ասւած ... պաշտօնական հաղորդագրութեան մէ... ցոյցերին մասնակցել են զինւորնե... ևս։ Հարաւային և հիւսիսային Գե... մանիայի մամուլը հաստատում է ... պարզերես աճումը, ասելով, որ բնակ... չութիւնը նոր զրկանքներ պիտի քաշ... մօտիկ շաբաթների ընթացքում։

ՔԵՌՈՒԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

Ստացանք հետեւեալ հեռագիրը.

Նոր-Բայազիտ, 7 յունիսի.— Երա... սարդութեան յանձնաժողովութեամբ ... րին ցաւակցութիւն եմ յայտնում ... մոռանալի Քեռիի կորստի ...։ Ցոյս եմ յայտնում, որ նրա ... գործը, որին նա նւիրած էր իր ամ... բողջ կեանքով, կը տանի ... վերջը։ Կրակի օրը հոգեհանգիստ ... տարւեց բազմաթիւ յարգողների ... կայութեամբ։

Ռուբէն վարդապ...

Ցաւակցական հեռագիրներ են ... ղարկել՝

Ղարաքիլիսէից—Ալաչկերտի ... նոցի վարչութեան կողմից կառա... րէչ Փարաջանեան, Հագենանցեան և ... կառապետ։

Օրդուբադից— Իսրայէլեան, Աբ... ոեան, Տիրացուեան, Շահնաւարեան...

Աուլիէ-Աթայից — Սերգէյ Առաք... լեան։

—

Ուղղումն.—Անցեալ օրւայ Ժընևից ... հեռագրի տակ (Քեռիի մահւան ... թիւ) ստորագրւած էր Յով. Դաւթեան...

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

X

Գաղութներ

—

Խօսքս հեռաւոր, արևմտահայ գաղութների մասին չէ։ Ամերիկան իր 100,000 հայութեամբ, Եւրոպան, Բալկանները, Եգիպտոսը, իրենց տասնեակ հազարաւոր հայ գաղութներով երբեք չեն կորչի, չեն այլասեռւի։ Նրանք սերտ կերպով կապւած են մնում հայրենիքի հետ, ապրում են նրա ցաւերով ու հոգսերով։ Այդ հայրենիքի մի մի անբաժան մասնիկներն են նրանք, ժամանակաւորապէս միայն անջատւած մայր-արմատից։ Անջատումը լոկ ֆիզիքական է—երբեք հոգեկան։ Կը գայ ժամանակ—և գաղութները կը պարպւին. գոնէ մեծ մասը կը վերադառնայ իր ծննդավայրը։

Ուրիշ գաղութներ կան, որ երբեք չեն վերադառնայ և որոնց մէջ յամառօրէն գործում է ապազգայնացման հիւծախտը։

Կայ մի Հայաստան Վրաստանում, կայ մի ուրիշը Հիւսիսային Կովկասում, կայ մի երրորդը Հարաւային Ռուսաստանում։ Հարիւր հազարաւոր հայեր կան այդ լայնարձակ դիասպորաներում, հարիւր հազարներ՝ որ պիտի կորչեն մեզ համար, եթէ լքենք, մոռանանք նրանց. իսկ կորցնելու իրաւունք չունինք այլևս, քանի որ այնքան արդէն սակաւարիւն և ուժասպառ է դարձել հայ ազգային օրգանիզմը։ Այդ ընդարձակ գաղութների մասին այսուհետև պարտաւոր ենք հոգալ ամենաջերմ եռանդով, ամենարուն նախանձախնդրութեամբ։

Վրացախօս հայերը «լուսաւորչական վրացիներ» չեն, այլ հայեր են։ Ճիշտ այնպէս, ինչպէս մահմեդական աջարացիները վրացիներ են։ Մենք միանգամայն օրինաւոր ենք գտնում վրաց ինտելիգենցիայի ձգտումը՝ միացնել մահմեդական վրացիներին իրենց քրիստոնեայ ցեղակիցների հետ, արծարծելով նրանց մէջ վրացական հայրենասիրութիւն*)։ Եւ մենք բոլորովին սխալ ու անարդար ենք գտնում «Աչքի Սեօզ»-ի ու «Թանամ. Ազրի»-ի հակառակութիւնը ֆեդերալիստների այդ ձգտման նկատմամբ։ Իրազեկ ընթերցողը կը յիշէ այն ուշագրաւ բանակռիւը, որ ծագեց ամիսներ առաջ յիշեալ օրգանների և վրացական ֆեդերալիստների միջև այդ խիստ փափուկ հարցի շուրջը։ «Սախալխո Փուրցելի» և «Մեգոբարի» յայտարարում էին, որ աջարացիները իրենց լեզւով, սովորոյթներով և պատմական աւանդութիւններով վրացի են, հետևապէս պէտք է կապել նրանց մայր-Վրաստանի հետ. միւս կողմից թուրքնացիօնալիզմի օրգանը, Բագւի «Աչըգ Սեօզը», առարկում էր, որ աջարացիները պէտք է կուլտուրապէս կապւած մնան թուրքական դանգւածի յետ, քանի որ կրօնով մահմեդական են։

Հանդէս եկաւ վրաց մարքսիստների օրգանը, «Թանամ. Ազրի», պատրաստ ու ծանօթ ֆօրմուլայով. «Ազգերը ինքնորոշման իրաւունք ունին, չի կարելի վճռել նրանց ճակատագիրը, առանց հարցնելու իրենց կամքը, ուստի հարկ է դիմել պլեբիսցիտի։ Հարկ է հարցնել իրենց՝ աջարացիներին»...

Պլեբիսցիտի ֆօրմուլան պարզ է, գեղեցիկ ու դեմօկրատիկ, բայց ներկայ պարագայում նա ոչ գործնական է, ոչ բանաւոր։ Ահագին է դեռ անգիտակիցների թիւը մահմեդական աջարացիների մէջ, ինչպէս և քիչ չէ այդպիսիների թիւը մահմեդական հայերի, թրքախօս, քրդախօս, վրացախօս հայերի մէջ։ Անգիտակիցների կամքով չէ, որ կարող են լուծւել այդ կարգի նուրբ խնդիրները...

Պէտք է զարկ տալ մեր վերածնութեան աշխատանքին հայկական գաղութների մէջ—Վրաստանում, Հիւսիսային Կովկասում ու Հարաւային Ռուսաստանում։ Մեզ խրախոյս թող լինի այն հանգամանքը, որ հայ ոգին դեռ չի մեռած այդ գաղութներում,—ընդհակառակը, նա ցոյց է տալիս վերադարթումի ուժեղ նշաններ։ Վերջին ժամանակս վրացախօս հայերի կողմից շատ կոչ ու յորդոր լսեցինք՝ իրենց վիճակով հետաքրքրւելու և իրենց միտքը լուսաւորելու՝ ազգային հարցերի վերաբերմամբ։

Ուժեղ ապացոյց տւեց իր ազգային գիտակցութեան՝ Ռոստով-Նախիջևանի հայութիւնն եւ, որ այս տագնապալի շրջանում Թիֆլիսի, Բագւի հայութեան չափ—նիւթական զոհաբերութիւն արեց համազգային դատի համար։ Միւս կողմից յիշեցէք հայրենասիրական այն բուռն ոգևորութիւնն ու ցոյցերը, որ տեղի էին ունենում Ռոստովի մէջ հայ կամաւորական խմբերը անցնելու միջոցին... ոգևորութիւն՝ որ համակում էր ամբողջ գաղթավայրի հասարակութիւնը, անգամ ամենից անտարբերներին։

Օտարախօս են—այո։ Հայ լեզուն, գրականութիւնը, պատմութիւնը անծանօթ բաներ են այն հեռաւոր գաղութավայրի հայ հասարակութեան, մանաւանդ խոշոր բուրժուազիայի համար։ Այնուամենայնիւ, նրանց մարդկային գիտակցութեան մի խորշի մէջ ապրում է դեռ բազմատանջ հայրենիքը և նրանք ոգևորւում ու զոհաբերւում են, երբ հասնում է վայրկեանը։

Ցիշում եմ դարձեալ այդ առթիւ ուշագրաւ միջադէպեր իմ վաղեմի պըտոյտից Գալիցիա-Բուկովինայում։ Ցիշում եմ, ինչպէս Լվովի ու Չերնովիցի բազմամարդ ժողովներում, հայ ընտիր մտաւորականութեան ներկայացուցիչները—բժիշկ, իրաւաբան, պրոֆէսոր, ժուռնալիստ—գեղեցիկ ճառերի մէջ (գերմաներէն լեզւով, ի հարկէ) իրենց ազգային հաւատամքն էին ձևակերպում. ամանք պարզապէս ասում էին, որ իրենք trotz Alledem հայ են ազգութեամբ, ուրիշները, աւելի չափաւոր, յայտարարում էին. «Մենք, այո, լեհացած ենք լեզւով, կուլտուրայով, բայց մեր սիրտը, այնուամենայնիւ, ցաւում է ամեն անգամ, երբ լսում ենք մեր հեռաւոր ցեղակիցների տանջանքները»... Եւ քիչ է պատահել—յեղափոխութեան ու կոտորածի օրերում—որ Գալիցիայի ու մանաւանդ Բուկովինայի հայերը դրամ են հանգանակել և ղրկել պատրիարքին կամ կոմիտէներին։

Իսպառ կորած են արդեօք Ռումինիայի ու Բեսարաբիայի հայ գաղութները—չգիտեմ։ Ցամենայն դէպս, յուսահատեցուցիչ չէ, դեռ հող կայ գործելու և չպէտք է խնայել ճիգ ու եռանդ։ Հոգևորականութիւնը—այդպէս է արդէն մեր կեանքի, ուրոյն, անօրմալ բնոյթը—մեծ դեր ունի խաղալու ազգային պրոպագանդի այդ անհրաժեշտ գործի մէջ։ Հայ եկեղեցին, հայ վանքերը հսկայական հարստութիւնների տէր են Ռումինիայում (կարծեմ նոյնպէս Բեսարաբիայում), սակայն չեն ծառայում ազգային պահանջներին։ Հայ կուլտուրայի, հայ անցեալի յիշատակները—վանքեր, կիսաւեր կոթողներ, արձանագրութիւններ և այլն—առատօրէն ցրւած են Բալկաններում, մնացած հայկական մեծ գաղթականութեան օրերից... Ամեն ինչ լքւած, անխնամ վիճակում։ Հայութիւնը անտարբեր, բոլորովին ... րացած։ Սակայն, անգամ այդ ... անհիւրընկալ միջավայրում՝ 20—... տարի առաջ, մի Խորէն Նարբէյ ... կարճատև ներկայութեամբ, իր ... ճախօս քարոզներով զգալի, սթափ... ցնող շարժում էր առաջ բերել։ ... նուհետև այդ վայրերը չեն տեսել ... և շնորհալի քարոզիչներ, իսկ ... յեղափոխականներն անցել են հոգ... պէս, առօրեայ ստիպողական ... միայն տարւած և քիչ են մտածել ... կուլտուրական վերածնութեան պէ... քերի մասին։

Էջմիածինը մեծ գործ ունի ... և Վրաստանի ու հիւսիսային Կովկ... սի հայութեան մէջ։ Պէտք է ... ոյժ ու կեանք տալ թեմական ... չութիւններին, պէտք է ղրկել ... նուրբ ձեռնհաս գործակալներ, ... մացնել հայ դպրոցները, ուժեղացն... հայ լեզւի պրոպագանդը։ Գանգատն... ունի մեր դէմ Վրաստանի գիտ... հայութիւնը, գանգատներ՝ որ ամփոփ... ւած են «Հորիզոնի» № 82-ի այս ... տառուչ տողերի մէջ.

«Մենք մատնւած ենք անուշադրու... թեան... Կուզէինք մենք էլ իմանա... այն ամենը, ինչով այսօր ապրում ... ողջ հայութիւնը, այն ամենը ինչ ... ւել և արւում է մեր դատի շուրջը. ... Խոստովանում ենք մեր մեղքը՝ ... հայերէն չգիտենք, բայց աշխատ... ենք քաւել... Մեր երեխաներին հայ... դպրոց ենք ուղարկում և նրանք ... դէն նման չեն իրենց հայրերին... Անցեք Թելաւ, Սղնախ, Զաքաթալ...

*) Վրաց Բարեգործական Ընկերութիւնը, որ կազմակերպել է նիւթական ու բժշկական օգնութիւն պատերազմից վնասւած աջարացիների համար, միաժամանակ աշխատում է առաջ բերել նրանց մէջ վերածնութեան շարժում և կուզէ մի շարք դպրոցներ հիմնել՝ վրացերէն աւանդելու համար։

ՄԱՄՈՒԼ

Դեռ մեզ համար չի լուծել այն հանելուկը, թէ ինչն էր ստիպում դեմոկրատական ժողովում նստած մէկ-երկու ֆեդերալիստներին և նրանց թերթերին պաշտպանել 1890 թւի օրէնքի բոլոր հիմունքները, և այն էլ pus kurban (ինչպէս տեսանք նրանց «պատճառաբանուած գրութիւնից»), Մենք մինչև այժմ կարծում էինք, որ ֆեդերալիստները դեմոկրատ գործիչներ են, և եթէ երբեմն հակադեմոկրատական քայլեր են արել, դա եղել է իրենց հասկացողութեամբ վրաց ազգային շահերը պաշտպանելու համար։ Ի հարկէ, վիճելի է, թէ հակադեմոկրատական քաղաքականութիւնը կարող է երբևիցէ պէտք գալ ազգային արդարացի շահերի պաշտպանողութեանը։ Բայց մի վայրկեան ենթադրենք տնկեղծ վրիպումներ, սխալներ։

Սակայն ինչով կարելի է բացատրել պ. պ. Լասխիշվիլիի, Արաշիձէի բռնած դիրքը խորհրդաժողովում։ Ինչը պիտի ստիպէր նրանց ձայն տալ ազնուականների կուրիային, և առհասարակ կուրիայի սկզբունքին։ Վախը, որ աւելի լաւ գեմստւօ չեն տայ։—Դէ, բոլորս էլ գիտենք, որ այդ առարկութիւնը կեղծ դուրս եկաւ։ Ու այդ չէր պատճառը, երևում է հենց նրանից, որ խորհրդաժողովից իչ առաջ «Սախալխօ Փուրցելին» (№ 536) գրում էր.

. . . Անցեալ խորհրդակցական ժողովը (1909 թ. Յուն.) կուրիական սիստեմը բացարձակօրէն մերժեց և չենք կարծում, որ այն նորից զբաղմունքի առարկայ դառնայ։ Եթէ նման առաջարկ լինի էլ, մենք կարծում ենք, որ խորհրդաժողովը այնքան բարոյական ոյժ կունենայ, որ պէտքի նորից դատապարտի այդ ռէակցիոն միջոցը։ Մենք այդպիսի ռեակցիոներների շատ չենք ճանաչում, թէև այդպիսիներն էլ կան։

Այս տողերի լոյս տեսնելուց յետոյ, մինչև խորհրդաժողովի օրը ինչ փոփոխութիւն եղաւ։ Առաջուց էլ յայտնի էր, որ համագումարը պիտի արտայայտի լոկ իր ցանկութիւնները։ Դեռ շատ վաղուց յայտնի էր, որ Փոխարքայութիւնը նոր նախագիծ մշակելիս, իբրև ելակէտ ընդունելու է 1890 թւի օրէնքը։ Այդ ձևով յաջողութիւն էր արել Պետական Դումայում։ Խորհրդաժողովում Փոխարքայութեան վարչութիւնը նոր սահմանափակումներ չդրեց ներկայացուցիչների առաջ։

Ինչ հանգամանք ազդեց ֆեդերալիստ պատգամաւորների և նրանց թերթերի վրայ—մենք դեռ չգիտենք։ Նոյն ուղղութեան պատկանող «Ձըլիերթին» (№ 26) գրում էր.

Հարկաւոր է գեմստւօն դեմոկրատիզացիայի ենթարկել. իսկ դա կը լինի այն դէպքում, երբ այսօրուայ դասային ստորաբաժանումները կը վերանան և գեմստւօյին տուած իրաւունքները կը լայնանան։

Այդ թերթն էլ մերժում էր կուրիական սիստեմը և ռէակցիոն անուանում այն։

Ինչը սարսափեցրեց վրաց ազգասէրներին։ Ինչու նրանք իրենց ձեռքը գրին նոյնիսկ Երևանի և Գանձակի նահանգների հայ ազգաբնակութեան ապագայի վրայ։ Չէ՞ որ խորհրդաժողովից առաջ «Սախալխօ Փուրցելին» (№ 536) գրում էր.

Մենք, ի հարկէ, դէմ չենք, ընդունելով, որ հայերը յարմարեցնեն և ցեղագրական սահմանները ստեղծեն իրենց համար։ Սակայն վրաց հասարակութիւնը բնաւ չի հաշտւի այն մտքի հետ, որ դա կատարւի Վրաստանի տերրիտորիայի հաշւին։

Հայերը ինչ պահանջեցին։ Նրանք ոչ միայն Վրաստանի սահմաններին չդիպան, ոչ միայն Թիֆլիսի նահանգի մասին խօսք չասացին, այլև առհասարակ չպահանջեցին գոյութիւն ունեցող վարչական բաժանումների փոփոխութիւնը։ Նրանք համեստօրէն բաւականացան միայն գիւղատնտեսական ռայոններ առաջարկելով Երևանի և Գանձակի նահանգների մէջ։

Ամենածայրայեղ նացիօնալիստ վրացու ամենահեռանկար երևակայութիւնն անգամ Վրաստանի սահմանները չի հասցնում մինչև Երևան և Ղարաբաղ։ Ապա, հարց է առաջ գալիս, ինչը ըստիպեց պ.պ. ֆեդերալիստներին այդպիսի խոշոր տակտիկական փոփոխութիւն մտցնել իրենց քաղաքականութեան մէջ հայ-վրացական յարաբերութիւնների խնդրում։

Այսօր «Սախալխօ-Փուրցել»-ին խնամքով լռութիւն է պահպանում հայերի համար ամենակարևոր խնդրի՝ Երևանի և Գանձակի նահանգների գաւառական միաւորների մասին, և ծանրանում է հայ պատգամաւորների առաջարկած հարկային ցենզի վրայ։

Թերթը պլուտոկրատիայի գործ է համարում այդ։ Մենք սկզբից և եթ յայտարարեցինք, որ հայ գիւղացիութիւնը ներկայացուցիչ չունի խորհրդաժողովում։ Հայ լիբերալները նրա ներկայացուցիչները չեն։ Սակայն «Սախալխօ-Փուրցել»-ին ի զուր է համեմատութեան դնում նրանց առաջարկած հարկային ցենզը այն սարսափելի առաջարկների հետ, որ արին վրաց ազնուականները։ Այդ համեմատութիւնը շատ անյարմար դրութիւն կը ստեղծի թերթի համար ապագայում, վրաց հասարակութեան առաջ։ Գիտական հողը ոտքի տակից չկորցնելու համար, կամայ-ակամայ պիտի խոստովանենք, որ, ինչպէս ամէն տեղ, այնպէս էլ մեզնում բուրժուազիայի ուզածը աւելի մօտ է աշխատաւոր մասսաների շահերին, քան ազնուականութեան, և որ հայ պատգամաւորների առաջարկած գեմստւօյում գործի դեկը, իրաւասուներից մեծամասնութիւնը կը պատկանէր գիւղացիութեանը ամենուրեք, թէ Վրաստանում, թէ Հայաստանում, թէ Թաթարստանում։ Թւերը, ստատիստիկան հրապարակի վրայ են. ով որ հակառակը պնդի, խնդրում կը խօսենք թւանշաններով։

Այդպիսով, մնում է անլուծելի առաջին հարցը։ Ի՞նչ անցկացաւ, ինչ կատարւեց խորհրդաժողովի նախօրեակին, որ այդպէս ազդեց ֆեդերալիստների վրայ և միանգամայն վարկաբեկեց նրանց դեմոկրատիայի աչքում։

Ի՞նչ պատահեց, որ սրանց թերթերը չկարողացան նոյն իսկ «Աչըկ-Սէօզ»-ի և այլ թաթար օրգանների անկախութիւնը պահպանել։

Վերջապէս, ինչն է պատճառը, որ դեմոկրատական «Թանամեդրովէ Ազրի»-ն, քննադատելով ամէն ինչ, ոչ մի խօսք չի ասում վարչական սահմանների փոփոխման մասին... Թող նա չմիանայ հայ լիբերալների «գիւղատնտեսական ռայոնների» պահանջին։ Բայց միթէ նա հանդուրժելի է համարում ներկայիս վարչական բաժանումները ցեղագրական և տնտեսական տեսակէտից։ Ինչ կարծիք ունի նա Պետական Դումայի անդամ Սկոբելևի ճառի և պ. Չխէնկելիի այն ժխտական վերաբերմունքի մասին, որ նա յայտնեց մեզ Կովկասի վարչական բաժանումների վերաբերմամբ։ «Հորիզոն»-ում դրա մասին գրւեց, բայց չգրաւեց «Թանամեդրովէ Ազրի»-ի ողորմած ուշադրութիւնը...

Է՛հ, պարոններ, անկեղծ լինինք. դուք էլ դէմ էք հայերի արդարացի պահանջներին. Націоналистическое шило въ демократическомъ мѣшкѣ не утаишь...

—

Ստացանք Բոստոնում հրատարակւող «The New Armenia» կիսամսեայ հանդէսի վերջին համարը ճոխ պարունակութեամբ՝ հայկական կեանքից մի քանի դրւագներով, տեղեկանութեան մի ընդարձակ ականատեսի պատմութեամբ։ Թարգմանական կտորներ կան հայ գրականութիւնից. «Կորած արդարութիւնը» Վ. Փափազեանի, «Թող փչէ քամին» Ռ. Պատկանեանի և այլն։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

Բիթլիսից Մուրադը հեռագրել է Քաղաքների Միութեան լիազօր Ալ. Խատիսեանին, որ շտապով դրամ փոխադրեն այնտեղի փախստականների համար. դանդաղելու դէպքում նպաստած կը լինեն 4000 փախստականների կորստեան։ Ալ. Խատիսեանը կարգադրել է ուղարկել հագուստեղէնի համար 6000 ռ. և անմիջապէս բաց անել սննդատու կայան։

◆ Մօտ օրերս Թիֆլիսի Հայոց Գիւղատնտեսական ընկերութեան նախագահ Ա. Սահակեան, երկու հրահանգիչների ուղեկցութեամբ կուղևորւի դէպի Պարսկաստան՝ այնտեղից Վան անցնելու մտադրութեամբ։ Ա. Սահակեան ուղևորւում է դէպի Վան ոչ միայն իբրև նախագահ վերոյիշեալ ընկերութեան, որի միջոցով է կատարւում գլխաւորապէս Վանի շրջանի գիւղատնտեսական հոգացողութեան գործը, այլ նաև ներկայացուցիչ Կովկ. գօրագծի փախս. գաղթականների հոգատարութեան գլխաւոր լիազօրի։ Ա. Սահակեան Վանի շրջանում կը մնայ երկու ամիս և կը ջանայ լրացնել այդ բոլոր թերութիւնները, որոնք նկատւում են Վանի շրջ. գիւղատնտեսական գործերում։

◆ Վերջին օրերս նահանգապետի նախագահութեամբ և Կովկ. Հ. Բարեգ. ընկ. ներկայացուցիչ բժ. Աղասարեանի ու փախստականներին օգնող քաղաքային յանձնաժողովի նախագահ Հ. Առաքելեանի մասնակցութեամբ տեղի ունեցաւ մի խորհրդակցական ժողով, ուր որոշւեց նպաստ ստացող փախստականներին ուղարկել Բորչալուի գաւառը, իսկ զբաղմունք ունեցողներին թողնել իրենց տեղերում։ Նոյն խորհրդակցութեան մէջ պարզւել է, որ այժմ Թիֆլիսում կան 7,000, իսկ Թիֆլիսի նահանգում 12,000 փախստականներ։

◆ Փախստականների գործի գլխաւոր լիազօրի կարգադրութեամբ յունիս ամսւայ համար Ախալցխայի շրջանի փախստականներին փոխադրւած է 2,487 ռ., իսկ Բաշկալայի շրջանի՝ 1,260 ռ.։

◆ Գոլովինսկի վրայ գտնւող «Մի բաժակ թէյ»-ը մայիս ամսւայ ընթացքում մուտք ունեցել է 6589 ռ. 83 կ., թէյատանը կախւած դրամատուփերից 93 ռ. 86 կ. և նւիրատւութիւն Խոջէյնաթեանի երեկոյթում հաւաքւած 22 ռ. 65 կ., ընդամենը 6.706 ռ. 34 կ.։

Ծախսւած է թէյի, սուրճի և այլ մթերքների՝ 3,795 ռ. 76 կ., ամանեղէնի և այլ պիտոյքների՝ 175 ռ. 93 կ., երաժշտական խմբին 234 ռ., ծառայողներին ռոճիկ՝ 136 ռ. 50 կ., թէյատան բնակարանի վարձ՝ 500 ռ. և մանր ծախսեր 41 ռ. 10 կ., ընդամենը 4.883 ռ. 29 կ.։ Զուտ արդիւնքն է 1823 ռ. 5 կ., որ յատկացւած է պատերազմից վնասւածներին։

ԼՐԱՏՈՒ

ԹԻՖԼԻՍ

Յունիսի 7-ին Կովկասի Փոխարքային ներկայացան ֆրանսիական բանակի գնդերոլ Դէ-Լագիշ, կապիտան Մորսել Օբէի և ռազմական նաւատորմի լէյտենանտ Իօնայ Միցուրմաս, որոնք ընդունելութիւնից յետոյ հրաւիրւեցին նախաճաշի։

◆ Պետրոգրադից սենատոր Ն. Վ. Միլիւտինը դիմելով Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումի կառուցման գլխաւոր կոմիտէի նախագահ և Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական իշխան Վ. Ն. Օրլովին՝ խնդրել է, որ իրեն ուղարկւի Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումի նւիրատուների մանրամասն ցուցակը։ Իշխ. Օրլովի կարգադրութեան համաձայն այժմ ուսումնական շրջանի դիւանատունը զբաղւած է այդ ցուցակների պատճէնների պատրաստութեամբ, որ քաղաքային դումայի վաւերացումից յետոյ առանձին սուրհանդակով ուղարկւելու է Պետրոգրադ։

◆ Քաղաքային վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Արղութեան-Երկայնաբազուկը հիւանդութեան պատճառով արձակուրդ է ստացել։

◆ Լուրերին նայած՝ քաղաքային վարչութեան անդամ Մ. Ն. Աթաբէկեանը հրաժարական է ներկայացրել։

◆ Կովկասի Հայոց Հրատարակչական ընկ. ընդհանուր ժողովում վարչութեան անդամներ են ընտրւած—բժ. Ա. Զարգարեան (նախագահ), Մ. Մուշեղեան, Ստ. Կանայեան, Դ. Դեմիրճեան, Վ. Տէր-Գէորգեան, Տօնեան և Գիւտ քահ. Աղանեան, իսկ վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ են ընտրւած—Ռ. Խան-Ազատ, Ն. Թիրգիբաշեան և Փ. Վարդազարեան։

◆ Յունիսի 4-ից մինչև 6-ը Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեանի նախագահութեամբ կայացաւ Քաղաք. Միութեան Կովկասեան բաժանմունքի կոմիտէների ընդհանուր ժողովը, որի մէջ քննւեց անցեալ տարւայ նոյեմբերից մինչև մայիս ամիսների գործունէութիւնը։ Վերստուգիչ յանձնաժողովի կողմից արւած զեկուցումից երևաց, որ եղել են զեղծարար ծառայողներ, որոնք արդէն ենթարկւած են պատասխանատւութեան։ Միւս կողմից տւած զեկուցման համաձայն, Քաղաքների Միութեան Կովկասեան բաժանմունքին պատերազմի սկզբից յատկացւած 21 միլիոն ռուբլուց արդէն 20 միլիոնը ծախսւած է։ Այժմ Քաղաք. Միութ. Կովկ. բաժանմունքի մէջ աշխատողների թիւը հասնում է 15,000 ի։

◆ Քաղաքների Միութեան Բիթլիս—Դիարբէքիր ուղղութեամբ ուղարկւած թռուցիկ խումբը՝ 1 ֆելդշեր, 3 գթութեան քոյր և 1 գթութեան եղբայր, արդէն հասել են Խընուս։

◆ Քաղաքների Միութեան Կովկ. բաժ. 10 հոգուց բաղկացած մի սանիտարական խումբ է ուղարկում Ուրմիա։

◆ Տրամւայի ծառայողները մի պատգամաւորութիւն են ուղարկել քաղաքագլխի մօտ, ներկայացնելով մի նախագիծ և խնդրելով, որ ծառայողներին ընդունելու և արձակելու գոյութիւն ունեցող կարգը փոխւի. բացի այս պատգամաւորութիւնը խնդրել է, որ իրենց ռոճիկները աւելացւեն մինչև 50 տոկոս, հաշւած մարտին ստացած յաւելումն էլ։ Քաղաքագլուխը պատգամաւորութեանը խոստացել է անուշադիր չթողնել նրանց խնդիրը։

◆ Սպառողական ընկերութիւնների Անդրկովկասեան Միութիւնը խնդրում է իր բոլոր անդամներին, որ հաղորդեն իրենց ճիշտ հասցէները պոստային յարաբերութիւնների համար (նահանգ, գաւառ, պոստային կայարան, գիւղ, ուր գտնւում է կօօպերատիւը և վերջինիս անունը)։ Միութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Верійскій спускъ, № 12. Закавказск. Союзу потребительныхъ обществъ. Հասցէն հեռագիրների համար՝ Тифлисъ, Заксоюзъ. Գրասենեակը բաց է ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև ցերեկւայ 2-ը։ Հեռախօս № 11—37։

◆ Անդրկովկասի երկաթուղիների կառավարիչը մի գրութեամբ յայտնել է բոլոր կայարանապետներին, որ վերսկսեն ընդունել ապրանքների փոխադրութիւնը՝ Թիֆլիս—Կարս ուղղութեամբ։

◆ Յունիսի 7-ին Թիֆլիսի բարակներն են մտել հիւանդներ՝ սկարլատինայով—2, բծաւոր տիֆով—3. առողջացել են սկարլատինայից—3, կրկնւող տիֆից—7, մնում են հիւանդներ՝ սկարլատինայով—65, դիֆտերիտով—4, բծաւոր տիֆով—69, որովայնային տիֆով—15, կրկնւող տիֆով—106, դիզենտերիայով—1, խառն—3, մենինգիտով—1։

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Բագւի նաւթարդիւնաբերողների խորհրդի նախագահ Ա. Ղուկասեանը միջնորդութիւն է յարուցել Կովկասի Փոխարքայի և առևտրա-արդիւնաբերական մինիստրութեան առաջ, որ թոյլատրւի յունիսի 10-ին գումարելու մի արտակարգ համագումար, որ զբաղւելու է երկաթեղէն նիւթերի պակասութեան, թանգութեան և փոխադրական անյարմարութիւնների խնդիրներով։

◆ Ինչպէս յայտնի է, սրանից մի քանի ամիս առաջ իշխանութիւնը շաքարի արտահանութիւնը խստիւ արգելել էր. այժմ Բագւից հաղորդում են, որ վաճառական Տուլուպևին թոյլատրւած է 3 վագոն շաքար արտահանել Պարսկաստան։

◆ Փոթիից հաղորդում են, որ ալիւրի և հացի պակասութեան պատճառով տեղի է ունեցել քաղաք. ձայնաւորների մասնաւոր խորհրդակցութիւն, ուր որոշւել է քաղաքագլխին և մի իրաւասուի ուղարկել Քութայիս՝ բանկերի հետ Փոթիի համար ալիւրի փոխառութեան պայմանագիր կնքելու։ Յունիսի 2-ից հացի սակագինը բարձրացւած է 7—8 կոպէկ։

◆ Էսսենտուկից հաղորդում են, որ ռուս նշանաւոր երգիչ Շալեապինը եկել է այնտեղ և մօտ օրերս մի խումբ յարգողների խնդրանօք տալու է համերգ։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԳՈՐԻ.—Քեռիի թաղման օրը մեզ մօտ հայ. դպր. ուսչ. կազմի նախաձեռնութեամբ և պատարագից յետոյ դպրոցում երկսեռ խառն բազմութեան ներկայութեամբ կատարւեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ Թեանդուցի հերոսի յիշատակին։ Դիասեղանի վրայ փայլում էին Քեռիի առանձին և խմբովին նկարները թարմ ծաղիկների մէջ։ Ներկայ էին բոլոր հայկակ. հիմնարկ. ներկայացուցիչները։ Մի քանի խօսք ասաց հայերէն դպրոցի աւագ ուսուցիչը և փակեց այդ տխուր սգահանդէսը։

Նոյն օրը, մայիսի 29 ին, հասարակութիւնը հաւաքւեց դահլիճ ներկայ լինելու տարեվերջի ակտին։ Հոգաբարձութեան ներկայացուցիչը ներկայացրեց դպր. տնտեսականի, իսկ աւագ ուսուցիչը ուսումնականի եռամեայ մանրամասն հաշւետւութիւնը։ Համերգային բաժնից յետոյ աւարտող VI բաժանմունքին տւեցին աւարտական վկայագիրներ, բայց այդտեղ կատարւեց մի վերին աստիճանի ցնցող տեսարան։ Աւարտողները ընկան դասատուների գիրկը և բարձրաձայն լալով խնդրեցին չթողնել իրենց, «չթառամեցնել նոր ծլած վարդը»։ Յուզումից արտասւում էին և՛ դասատուները, և հասարակութիւնը, որ առաջին անգամ էր ականատես լինում այդպիսի յուզիչ հրաժեշտի։

Մանկավարժ. կազմը մտածում է եթէ ոչ VII բաժ., գոնէ դպրոցում յաւելեալ լսարան բանալ նրանցից ապագայ՝ հայ լեզուն տարածող հայախօսներ պատրաստելու համար։

Ակտից յետոյ բացւեց ձեռագործի, ձեռարւեստի և նկարչութեան ցուցահանդէսը, որը մի եզակի երևոյթ էր Գորու մէջ։ Ցուցահանդէսի վաճառքից գոյացաւ 52 ռ. 50 կ., որպիսի գումարը պահւում է նոյն նպատակով։

Հետևեալ օրը ուսուցչ. կազմը աւարտող բաժանմունքի հետ գնացքով էքսկուրսիա կատարեց դէպի Ուփլիսցիխէի հնութիւնները։ Այդ հնութիւնների մասին առիթ կունենանք անդրադառնալու մի այլ պատեհութեամբ։

Գ.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ

ԿՈՎԿԱՍԻ ԹՐՔԱՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Կովկաս ապաստանած թրքահայ ուսուցչութիւնը իրար շաղկապելու և զանազան պատահականութիւններէ ազատելով իրենց կոչման բարձրութեանը վրայ պահելու համար, ուսուցչական միութեան մը անհրաժեշտութիւնը խիստ զգալի էր։ Այդ առթիւ անցեալ կիրակի (5 յունիս) Յովնանեան դպրոցի մէջ կայացաւ Թիֆլիս գտնւած 27 ուսուցիչ-ուսուցչուհիներու խորհրդակցական ժողով մը։

Բաւական վիճաբանութիւններէ յետոյ, ժողովը միաձայն անհրաժեշտ գտաւ Կովկասի թրքահայ ուսուցչական միութեան կազմութիւնը՝ նպատակ ունենալով

1) Հոգալ թրքահայ դպրոցական սերնդի մտաւոր և ֆիզիքական կրթութեան մասին։

2) Բարելաւել իր անդամներու տնտեսական դրութիւնը, միաժամանակ հնարաւորութիւն ստեղծելով անոնց մտաւոր զարգացման։

3) Ջանալ պահպանել թրքահայ լեզուն ու գրականութիւնը մեր դպրոցներու մէջ՝ ինչքան այդ հնարաւոր է։

Միութեան օրինականացման խնդիրը բաւական բարդ լինելով, ժողովը որոշեց այդ հարցը թողնել ընտրելիք առժամեայ վարչութեան, որպէս գի հարկ եղած մարմիններու հետ խորհրդակցելէ յետոյ, իր զեկուցումը բերէ ընդհ. ժողովին, ուր և՛ կը վճռւի խնդիրը։

Միութեան նախագիծ ծրագիրը կազմելու համար, ընտրեցան 5 հոգինոց յանձնախումբ մը։ Յառաջիկայ ընդհ. ժողովը պիտի կարդայ այդ նախագիծը, որմէ յետոյ պիտի ընտրէ առժամեայ վարչութիւն կամ գործադիր մարմին մը՝ ընթացք տալու միութեան գործերուն։

Միութեան նախագիծը պիտի ղրկւի Երևանի թրքահայ ուսուցչութեան, անոնց կարծիքներն ալ առնելու համար. անկէ յետոյ է միայն, որ միութեան ծրագիրը վերջնական ձև պիտի ստանայ։

Ցանկալի է, որ բոլոր ցան ու ցրիւ թրքահայ ուսուցիչները համախմբւին այս միութեան շուրջը՝ ներդաշնակ գործունէութիւն մը ցոյց տալու և իրենց դրութեան բարելաւումը ձեռք բերելու համար։ Ա՛յդ կը պահանջէ մանաւանդ մեր փախստական դպրոցականներու շահը, որոնց կրթական գործը այնքան անկազմակերպ, անխնամ ու պատահական ընթացք ունեցաւ այս տարի։

Թոշեկ

ԳԻՏՈՒԹ. ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺՈՂՈՎՆԵՐ ԵՒ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹ.

«ՄԵՂՈՒ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Ամսոյս 2-ին, Գայեանեան օրիորդաց դպրոցի դահլիճում կայացաւ «Մեղու» ընկերութեան տարեկան սովորական ընդհանուր ժողովը, նախագահութեամբ տիկ. Ն. Յարութիւնեանի և քարտուղարութեամբ օր. Մ. Սերեբրյակեանի։

Նախ քան օրակարգի հարցերին անցնելը՝ ներկաները ոտնկայս յարգեցին վարչութեան քարտուղար հանգուցեալ օր. Ս. Օհանջանեանի յիշատակը։

Քարտուղարը կարդում է վարչութեան 1913, 1914 և 1915 թւականների գործունէութեան և դրամական հաշւետւութիւնը։ Վարչութեան նախագահ տիկ. Ս. Մինասեանը տալիս է լրացուցիչ տեղեկութիւններ գործունէութեան, հաշիւների և Աշխատանքի տան արհեստանոցների մասին։ Կարդացւում է նաև վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումն և վարչութեան 1916 թւի համար կազմւած նախահաշիւը, որն և վաւերացւում է։

Տիկ. Ս. Զ.-Յակովբեանը տալիս է զեկուցում Սաթ. Օհանջանեանի անւան գրադարանի մասին և յայտնում է, որ գրադարանային յանձնաժողովը որոշել գրադարանի բացումը կատարել ներկայ տարւայ հոկտեմբերի 4-ին, Ս. Օհանջանեանի մահւան տարեդարձի օրը։

Օրակարգերի հարցերից է նաև որբանոց բանալու հարցը։ Տիկ. Հ. Մարտիրոսեանը առաջարկում է փոխանակ որբանոցի՝ բանալ Աշխատանքի տան ճիւղ որբերին արհեստներ սովորեցնելու համար։

Լագօդախ, Գօրի—և կը տեսնէք, թէ որքան ճիշտ են ասածներս... Մենք հայ ենք այժմ աւելի քան երբէք. միայն բան կը խնդրէինք. չթողնել մեր հոգեկան պահանջները»...

«Հորիզոն»-ի մէջ արծարծւեց վրացերէն շաբաթաթերթի հրատարակութեան խնդիրը։ Լաւ յղացումն է և արժէ իրականացնել։ Որքան էլ իր անպատեհութիւններն ունենայ մի այդպիսի հրատարակութիւն՝ այնուամենայնիւ օգտակար կը լինի այն տեսակէտով, որ գէթ կը ծանօթացնէ վրացախօս հայերին մեր իրականութեան մեծագոյն պրօբլեմների հետ և դրանով իսկ հետաքրքրութիւն ու սէր կառաջացնէր դէպի հայ ազգային կեանքը։ Վրացերէն հրատարակութիւնը մի ժամանակաւոր ձեռնարկ կը լինէր, նա կը հոգար պրոպագանդի գործը մինչ այն ժամանակ, երբ նոր, հայախօս սերունդը կաճէր ու արդէն հայ լեզւով կը սկսէր վարել իր քարոզչութիւնը յանուն ազգային վերածնութեան։

Էջմիածինը, այո, մեծ դեր ունի կատարելու, բայց ո՞ւր է այնտեղ շինարար ձեռքը։ Հայ դպրոցները չնչին թիւ են կազմում վրացախօս հայերի մէջ, իսկ հոգևորականութեան գործակալները—որ պէտք է քարոզիչ ծառաները—հանդիսանային ազգային գաղափարի—մեծ մասամբ ազէտ, փուճ ու անպէտք քահանաներ են... Այդպէս են հաղորդում մեր իրազեկ թղթակիցները։

Միւս կողմից տեսէք, թէ ինչ ահագին գործ կարող է անել մի գաղափարական ու խելացի քահանայ նման միջավայրում։ Մեր աչքով տեսանք, թէ որպիսի հմայք ու համակրանք է ստեղծել Հիւսիսային Կովկասի գաղութային կենտրոն—Վլադիկաւկազում՝ մի համեստ, բայց շիտակ, անձնւէր ու ինտելիգենտ քահանայ, ինչպիսին է Հ. Սաքիկեանը։ Տւէք մի շարք այդպիսի քահանաներ—և վերածնութեան ուժեղ շունչ կը փչէ Հիւսիսային Կովկասի գաղութների վրայից։

Որքան բազմաթիւ են այդ գաղութները... Մօտ 70,000 հայութիւն *), ցրւած տասնեակ քաղաքներում ու աւաններում. Դերբենտ, Պետրովսկ, Թեմիր-Խան-Շուրա, Գրօզնի, որ արդէն փոքրիկ Բագու է, Վլադիկաւկազ, Ղարաջալու, Նալչիկ, Պրոխլադկայա, Ղզլար, Մոզդոկ, Եղեսսի, Գինայա, Արմաւիր, Գեօրգիևսկ, Պիատիգորսկ, Ստաւրո-Մայկոպ, Եկատերինոդար, Ստաւրոպոլ, Լաբինսկայա, Կաւկազսկայա, Ս. Խաչ և այլն։ Սակաւահողութեան պատճառով մեր հայութիւնը քշում է շարունակ մեր հայրենակիցներին իրենց հարազատ միջավայրից—Հին-Նախիջևանից, Ղարաբաղից, Ախալցխայից—և նրանք գնում են ու չքանում Հիւս. Կովկասի խոպան վայրերը։ Վերը յիշած հայկական օջախներում, բնականաբար, ծաղկում է ամենից առաջ առևտուրը։ Ինչպէս ամէն տեղ, հայ տարրը այդ վայրերում էլ հանդիսանում է գործօն, աշխոյժ, նախաձեռնող ու հարստացող տարր։ Մի շարք քաղաքներում կայ հայ դպրոց ու եկեղեցի,—ընդհանրապէս խեղճ վիճակում։ Պէտք է բազմացնել այդ դպրոցները—և դիւրին է այդ, դրամը չէ, որ կը պակսի, նախաձեռնող ու հրահրող ուժեր են պէտք։ Իմ պտոյտի միջոցին ամէն տեղ գանգատներ էի լսում Էջմիածնի և Աստրախանի թեմ. առաջնորդի անփութութեան, անտարբերութեան մասին։ Ցաւով էի դիտում մանաւանդ ահագին գաղթավայր—Արմաւիրը, ուր մինչև օրս չկայ մի հայ միջնակարգ դպրոց։ Այդտեղ է, որ պէտք է հիմնել թեմական դպրոցը և ոչ Աստրախանում, որ շատ է հեռու հայրենիքից և ուր քչւոր են հայերը։ Ինչու չեն հիմնում, ինչու են սպասում։ Բայց ո՞վ է հարցնողը...

Մի երկար շարք հասունացած ու կենսական խնդիրներ կան այդ լքւած գաղութներում, որ վաղուց բաղխում են Էջմիածնի դռները, առանց արձագանք գտնելու։ Հարկաւոր է մի ուժեղ Դիւանապետ, կրթւած, ձեռնհաս, շինարար և մանաւանդ մի մարդ, որ գլուխ ու սիրտ ունենայ ազգային ցաւոտ մտահոգութիւնների համար, որ կարողանայ կանգնել ժամանակակից մեծ հարցերի բարձրութեան վրայ, օգտագործել Մայր Աթոռի պատկառելի հարստութիւնները և իրականացնել—հայ ինտելիգենցիայի հետ թև թևի—մի ծրագիր Ազգային Պաշտպանութեան ու Վերաշինութեան։

Միք. Վարանդեան

*) Մի 10 տարի առաջ 20—25,000 էր։

Ընդհանուր ժողովը գտնելով տիկ. Հ. Մարտիրոսեանի առաջարկը շատ նպատակայարմար, խնդրում է վարչութեան իրագործել այդ առաջարկը և բանալ որբերի համար արհեստանոցներ այն տեղերում, ուր որբանոցներն են տեղաւորուած։

Կարդացւում են նաև վարչութեան կազմած փոխատու-խնայողական և փոխադարձ օգնութեան դրամարկղի կանոնագրութեան գլխաւոր կէտերը։ Ընդհանուր ժողովը գտնելով սոյն դրամարկղի հաստատութիւնը շատ անհրաժեշտ և նպատակայարմար՝ յայտնում է վարչութեանը շնորհակալութիւն այդ գեղեցիկ ձեռնարկի համար և վաւերացնում է կանոնագրութեան գլխաւոր կէտերը։

Ի վերջոյ կայանում են ընտրութիւնները։ Վարչութիւնից հերթով հեռացող՝ տիկ. տիկ. Վ. Շահպարոնեանի, Ա. Օրդուխանեանի, Ս. Թէրզիբաշեանի, Ա. Եղիազարեանի և Ե. Աբրահամեանի և հանգուցեալ օր. Ս. Օհանջանեանի տեղ՝ միաձայն վերընտրւում են տ. տ. Վ. Շահպարոնեան և Ա. Օրդուխանեան, նոր ընտրւում են տ. տ. Մ. Տէր-Մինասեան, Կ. Քաթանեան, Ս. Ռոտինեան և Հ. Առվանեան, փոխանդամներ՝ տ. տ. Բէգիջանեան, Ա. Բէգ-Յովսէփեան, Ա. Տէր-Խաչատրեան, Ս. Թէրզիբաշեան և օր. Մ. Արարատեան։ Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ տ. տ. Վ. Միլեան, Ս. Աբրահամեան և օր. Մ. Սերեբրակեանը միաձայն վերընտրւում են։ Փոխանդամ ընտրւում են՝ տիկ. տիկ. Զ. Մաղաքեան և Ն. Օհանջանեան։

Ե. Յոլակ

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԻԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

—

Ապրիլ 13-ին, Փարիզ, «Սալ դէ գ'Էնժէնիօր Սիվիլ» մէջ գէնէրալ Malleterre-ի նախագահութեամբ՝ ֆրանսական բանակի մէջ ծառայող հայ կամաւորներու ի նպաստ տեղի ունեցած նուագահանդէսը շօշափելի ապացոյց մ'է թէ Ֆրանսա գիտէ գնահատել հայ կամաւորները և մանաւոր գուրգուրանք կը տածէ անոնց մասին։ Գէնէրալ Malleterre-ը, որ արդէ պատերազմին վիրաւորուած է, հաւատաբիմ թարգմանը եղաւ այդ համակրանքին և յուզուած շեշտերով շնորհակալութիւններ յայտնեց հայ քաջերուն որ Ֆրանսայի համար իրենց արիւն կը թափեն, ֆրանսացի և հայ ժողովուրդին բարեկամութիւնը կ'ամրապնդեն, մաղթեց որ Ֆրանսայի յաղթանակով, հայ ժողովուրդն ալ իր գերութեան շղթաները փշրէ, Ազատ Հայաստանի մէջ Ազատութեան մաքուր օդը շնչէ։

Օրւան ճառախօսը՝ բանաստեղծ Emile Pignat խօսք առնելով հայ ազգին բարեմասնութիւնները մէջ բերաւ կրակ ու բոց շեշտերով, խանդավառեց ունկնդիրները և դառնալով մեր համակրելի ու արի կամաւոր յիսնապետ Մանուկեանին, բացականչեց. «Դուք հայ յիսնապետ, պատերազմի դաշտին վրայ եօթը գնդակ ստացած էք, իսկ ես ֆրանսացի յիսնապետ, Շարլ-Ռուայի ճակատամարտին մէջ վիրաւորուեցայ. պատերազմի դաշտին վրայ մեր արիւնը իրար խառնեցինք միևնոյն նպատակին համար, այսուհետև եղբայր ենք։ Շնորհիւ հայ կամաւորներու և ֆրանսական զօրքերու զէնքի եղբայրութեան մեր երկու ազգերն ալ եղբայր պիտի մնան միշտ»։ Այս խօսքերէն ազդուած գէնէրալ Malleterre-ը խնդրեց, որ յիսնապետ Մանուկեանը իր քովը նստեցնեն բեմի վրայ։ Գէնէրալի այս ազնիւ ժեստը եւեք տրականացուց ներկաները. խանդավառութիւնը անսահման էր։

Երրորդ խօսողն եղաւ «Էթան»-ի խմբագիր Մարսէլյի հայ կամաւորներու պատուիրակը՝ որ բոլոր հայ կամաւորներու կողմանէ անհուն շնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ՝ ցոյց տըւաւ թէ հայ ժողովուրդը ինչ վերաբերումներ ունի դէպի Ասպետական Ֆրանսան։

Ներկաները՝ հայ կամաւորներու լուսանկարը կրող քանի մը հարիւր քարթեր ձեռքէ ձեռք կը խլէին։

Թ. Ա.

(«Էթան»)

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայոր Մորատ «Tageblatt»-ի մէջ խոստովանւում է, որ ռուսների 400 կիլոմետր տարածութեան վրայ յարձակումը գործելը մի կատարեալ անակնկալ էր գերմանացիների համար։ Մատնանշելով ռուսական ուժերի անհագին թիւը, գերմանական ռազմագէտն աւելացնում է. «Մենք երբէք չենք կարող ռուսներին հաւասար ուժեր հակադրել և պէտք է դիմենք տեխնիկային»։

— Զինուորական գրաքննութեան կարգադրութեամբ գերմանական թերթերը դադարեցրել են ռուսաց ընդհանուր շտաբի հաղորդագրութիւնները, որոնք վերջին ժամանակս մեծ անհանգստութիւն էին պատճառում գերմանական հասարակութեանը։ Հաղորդագրութիւնների տեղ տպւում են համառօտ եզրափակումներ, առանց ճշտիւ մատնանշելու կռիւների տեղը։ Չեն հաղորդւում նաև ռուսների վերցրած աւարներն ու գերիների թիւը։

— Դանիական „Politiken“-ը գրում է. «Ռուսների արագ և ուժեղ առաջխաղացումը ջրում է կենտրոնական պետութիւնների՝ մի ճակատի վրայ կռիւ վարելու սիստեմը։ Աւստրօ-Գերմանիան այժմ արդեօք կունենա՞յ այնքան ուժեր, որ միաժամանակ ուժեղ կռիւ վարեն արևմտեան, հարաւային և արևելեան ճակատներում։ Ռուսների անակնկալ ճընշումը դրութիւնը նպաստաւոր դարձրեց դաշնակիցների համար, որոնք այժմ հնարաւորութիւն ունին ընդհանուր յարձակման դիմելու»։

— „Рус. Вѣд.“-ին հեռագրում են Բուխարեստից, որ ռումինական զինուորական մինիստրութեան մէջ տեղի է ունեցել կաբինետի խորհրդակցութիւն ընդհանուր շտաբի կառավարչի մասնակցութեամբ։ Քննւում էր այն խնդիրը, թէ ինչ միջոցներ պիտի ձեռք առնել ռումինական սահմանը պաշտպանելու համար, եթէ կրկնուեն Մաւրոնիցայի նման դէպքեր։ Վճռուած է լրացուցիչ զօրքեր ուղարկել Բուքովինայի սահմանը։

— Աթէնքից հաղորդում են, որ թագաւորը մտադիր է մի դեկրետով պաշարողական դրութիւն յայտարարել ամբողջ երկրում։ «Temps»-ը նկատում է, որ եթէ այս լուրը ճշտւի, այն պետութիւնները, որոնց Յունաստանը պարտական է իր գոյութեամբ, ոչ մի պայմանով անտարբեր չեն մնալ սահմանադրութեան այդ խախտման հանդէպ։ Անհրաժեշտ է, որ այս մասին յունաց կառավարութիւնը լրջօրէն մտածի։

— Շւէդական «Stokh. Tidningen»-ին հեռագրում են Բեռլինից. «Քառեակ Համաձայնութեան եռանդուն յայտագրից յետոյ Կոստանդին թագաւորը, չնայելով Սոֆիա Թագուհու պահանջներին և Դուսմանիսի յորդորներին, վճռապէս յայտարարել էր, որ պիտի հրաժարւի գահից։ Այն ժամանակ թագուհին այդ առթիւ մի յուսահատական հեռագիր էր ուղարկել Վիլհելմին։ Վերջինս վճռապէս արգելել էր Կոստանդինին հրաժարուել գահից, սպառնալով, որ հակառակ դէպքում Յունաստանը կըրւող կողմ կընկատի և կըգրաւի երկիրը գերման զօրքերով։ Այս բանից յետոյ Կոնստանդին թագաւորը համաձայնեց մնալ գահի վըրայ»։

— «Times»-ը հաղորդում է, որ յոյները ռազմամթերքը Սերեսից փոխադրում են դէպի ծովափը, որից կարելի է եզրակացնել, որ նրանք պարպում են յունական Մակեդոնիան։ Վերջին ժամանակս տեղեկութիւններ էին ստացւում, որ յոյների և բուլղարների միջև բանակցութիւններ են տեղի ունենում այդ առթիւ, նմանապէս և յոյն-բուլղարական համաձայնութիւն կնքելու համար։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 8 յունիսի

Խնդրում ենք մի անկիւն շնորհել հետևեալ տողերուն ձեր պատուական թերթի մէջ։

Երզրումից ձեր թղթակից պ. Գարեգին «Հ-րիզոնի» 125 րդ համարում մայիսի 28-ից գրում է թէ Սանասարեան վարժարանի տեսուչ Գ. Աբուլեան և ուսուցիչ Ս. Խաչատրեան, կաթուղիկոսի կողմից Երզրում գալով. Սանասարեան վարժարանի մնացած գոյքերուն տէր լինելու և կարևոր իրերը Թիֆլիս փոխադրելու համար, մի ամսից աւելի մնալուց յետոյ այստեղ դրական գործ չկատարեցին և այսօր շատ իրեր կապուած թափուած են Քաղաքների Միութեան գրասենեակի առաջ, իսկ գրքերի մեծ մասը մի մասնաւոր (ընդգծումները մերն են) չինութեան մէջ ցրիւ են գալիս և հրաւիրում է էջմիածնի ուշադրութիւնը այդ բանի վրայ։

Իրողութիւնը այս է. վարժարանի գոյքերու կարևոր մասը փոխադրուած է Թիֆլիս. հին դրամներու ժողովածուն, իւղանկար պատկերներու կարևոր մասը, դիւանը, թանգարանի մէկ մասը այստեղ են։ Իսկ միւս գոյքերու սնդուկները Սարիղամիշ պիտի ուղարկւէին անմիջապէս մեր մեկնելուց յետոյ Քաղաքներու Միութեան սայլերով, ըստ մեզ եղած խոստումի, երբ որ առիթը ներկայանար։ Պ. Գարեգինի գրած միջոցին այդ սնդուկները գտնւում էին արդէն Սարիղամիշ։

Գրքերու մեծագոյն մասը—հազարաւոր հատորներ, ի պահ դրուած են փոխան ընկալագրի Ամերիկայի միսիոնար պատ. Ստեպլտընի մօտ և մնում են նրա տան մէջ։

Մեր ուղևորութեան արդիւնքի մասին հարկ եղածը գրուած է արդէն, ուր որ անկ է։

Տեսուչ Սանաս. վարժարանի՝

Գէորգ Աբուլեան

Ուսուցիչ՝ Ս. Խաչատրեան

—

Շուշի, 3 յունիսի

Շուշւայ ռէալական դպրոցի հայ աշակերտութիւնը կազմել է մի հայկական գրադարան և այդ պատճառով դիմում է պատւելի հայ գրողներին՝ խնդրելով ուղարկել իրենց գրուածքները։

Գրադարանապետ՝ Բաղունց

Խմբագիր՝

Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ